

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Musiikin koulutusohjelma

Julia Manninen

TULKINNAN OPETTAMINEN LAULUNOPETUKSESSA

Opinnäytetyö
Helmikuu 2017

OPINNÄYTETYÖ
Helmikuu 2017
Musiikin koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
013 260 600

Tekijä
Julia Manninen

Nimeke
Tulkinnan opettaminen laulunopetuksessa

Tiivistelmä

Tässä pedagogisessa opinnäytetyössä tutkittiin tulkinnan opetuksen painottamista laulunopetuksessa. Taustatietoa työlle tuovat aiempi laulutulkintaa ja teatterilaulua käsittelevä kirjallisuus sekä oman opetuksen reflektointi.

Opinnäytetyöhön kuului myös verkkokysely, joka osoitettiin pop/jazz-laulua opettaville. Kyselyn avulla selvitettiin, mikä on tulkinnan opetuksen tämänhetkinen rooli laulunopetuksessa. Tekijä vertaili kyselyn laulunopettajien vastauksia omaan näkemyksiinsä tulkinnan opettamisesta.

Sekä tekijä että kyselyyn vastanneet kokevat tulkinnan opettamisen yhdeksi tärkeimmistä osa-alueista laulunopetuksessa. Samalla sitä pidetään vaativana ja haastavana lajina, joka vaatii opettajalta kärsivällisyyttä, tilannetajua sekä myötätuntoa. Verkkokyselyn tuloksien perusteella tulkintaa painotetaan laulunopetuksessa liian vähän.

Työ antoi tekijälle uusia työkaluja tulkinnan opettamiseen ja syvensi tekijän tietoja aiheesta. Opinnäytetyö voi kannustaa laulunopettajia hyödyntämään tulkintaa enemmän opetuksessaan. Työtä voivat hyödyntää myös laulajat, jotka haluavat kehittää itseään tulkitsijoina.

Kieli
suomi

Sivuja 29
Liitteet 1
Liitesivumäärä 2

Asiasanat

Laulu, tulkinta, laulunopetus, lauluilmaisuus, pop/jazz -laulu

THESIS
February 2017
Degree Programme in Music

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+35813 260 600

Author
Julia Manninen

Title
Interpretation in Voice Teaching

Abstract

This pedagogical thesis focuses on the learning of interpretation in voice teaching. Various sources, like previous studies of singing interpretation, singing in theatre, as well as self-reflection of the author's own teaching, give background to this study.

This thesis also includes an online enquiry addressed to pop/jazz singing teachers. The results of this enquiry were used to determine the role of teaching of interpretation in today's voice teaching. The author compared the results to her own views about the teaching of interpretation.

Through this study the author, together with the respondents of the enquiry, experienced the teaching of interpretation to be one of the most important areas in voice teaching. At the same time, it was considered as an area of great challenge, which requires patience, sense of situation and sympathy of the teacher towards the student. According to the enquiry results, interpretation in vocal teaching is emphasized too little.

The study gave new perspectives for the author on teaching of interpretation. It also deepened the author's knowledge of the subject. This thesis encourages teachers to use more interpretation in their teaching. The research can also be useful for those who wish to develop themselves as an interpreter.

Language
Finnish

Pages 29
Appendices 1
Pages of Appendices 2

Keywords

singing, interpretation, voice teaching, vocal expression, pop/jazz singing

Sisältö

1	Johdanto.....	5
2	Opinnäytetyön tavoitteet.....	6
3	Tulkinta.....	6
3.1	Toimenpiteet ennen tulkinnan rakentamista	8
3.2	Lähestymistapoja tulkinnan opettamiseen	8
3.3	Tulkinnan vaikutus ääneen	12
4	Opinnäytetyön toteutus	14
4.1	Tutkimusmenetelmät.....	14
4.2	Verkkokysely	15
5	Kokemuksia tulkinnan opettamisesta	17
5.1	Laulutulkinta käsitteenä.....	18
5.2	Tulkinnan opettamisen sisältö.....	18
5.3	Tulkinnan opettamisen lähestyminen.....	21
5.4	Tulkinnan opetuksen hyödyt	22
5.5	Tulkinnan opetuksen haitat ja haasteet.....	24
6	Pohdinta	26
	Lähteet	29

Liite Verkkokysely tulkinnan opettamisesta pop/jazz –laulua opettaville

1 Johdanto

Muistan, että etenkin lauluopintoja aloittaessani laulun harjoittelu tuntui minusta suorittamiselta ja koin jatkuvaa riittämättömyyden tunnetta. Pääsin harjoitellessani harvoin sellaiseen tilaan, että olisin osannut nauttia siitä, mitä teen. Olen havainnut lauluoppilaitteni joukossa samankaltaista suorituskeskeisyyttä. Lauletaessa keskitytään tekniikkaan, soundiin, sävelpuhtauteen ja sanojen muistamiseen, mutta kappaleen tarina ja sen tulkitseminen jätetään vähemmälle huomiolle. Tutkin opinnäytetyössäni tulkinnan opetuksen painottamista laulunopetuksessa. Valitsin aiheen, koska se kiinnostaa itseäni valtavasti ja halusin syventää tietojani aiheesta. Koin myös, että minulla oli itselläni jo työtä aloittaessani vahva visio siitä, mitä halusin aiheesta sanoa. Luin aiheesta paljon erilaista kirjallisuutta. Halusin lisäksi työssäni tuoda ilmi tulkinnan opetuksen tämänhetkistä tilaa laulunopetuksessa. Pohdin eri vaihtoehtoja saada tietoa laulunopettajilta.

Laulu eroaa muista instrumenteista, koska tarinan kertominen tekstin avulla on siinä läsnä ainutlaatuisesti. Kappaleen tekstin sisäistäminen on vähintään yhtä tärkeää kuin musiikillisen puolen opetteleminen. Olen itse tunneillani havainnut, kuinka erilaiset tulkintaharjoitukset rohkaisevat oppilaita avautumaan ja näyttämään sisintään. Myönteisiä vaikutuksia on näkynyt myös oppilaiden varmemmassa olemuksessa ja laulutekniikassa. Yllättävää on, että usein ongelmat sävelpuhtauden ja tekniikan kanssa helpottuvat, kun laulajalla on ajatus laulamassaan tekstissä. Tulkinnan painottamisessa laulutunneilla olen havainnut myönteisiä vaikutuksia myös tuntien ilmapiirissä ja opettaja-oppilassuhteessa. Tämän vuoksi olen itse pitänyt tulkinnan opetusta tärkeänä osana laulunopetusta. Tulkinnan säännöllinen opiskelu auttaa lisäksi laulajaa löytämään oman tyylin hakea tulkintaa ja oikeanlaista tunnetilaa kappaleen taustalle niin, että samaan tunnetilaan on mahdollista päästä missä tahansa, myös esiintyessä tai esimerkiksi studiossa.

2 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tarkastella tulkinnan opetuksen painottamista laulunopetuksessa. Työ keskittyy laulutulkinnan määritelmien selvittämiseen ja tulkinnan opettamisen kokemuksiin. Työni tarkoituksena on myös selvittää, kuinka suuri paino tulkinnalla on tällä hetkellä laulunopettajien tuntien sisällössä. Halusin opinnäytetyössäni tuoda ilmi, mikä on tulkinnan opettamisen tämänhetkinen rooli laulunopetuksessa. Toivon, että opinnäytetyöni rohkaisee laulunopettajia hyödyntämään tulkintaa enemmän opetuksessaan.

Opinnäytetyöni eettiset kysymykset liittyvät pääosin laulunopettajiin, jotka vastasivat kyselyyni. Kerroin tutkittaville käyttäväni verkkokyselystä saamaani aineistoa opinnäytetyössäni. Olin itse avoin kaikessa työhön liittyvässä tekemisessäni ja pidin kyselyyn vastaaville laulunopettajille antamani lupaukset. Kyselyn vastaajat esitetään tutkimuksessani nimettöminä. Kyselyn vastaukset ovat arkistosani, eikä muilla ole pääsyä niihin. Vastauksien luotettavuutta lisää se, että ne ovat samassa sähköisessä muodossa kuin vastaajat ovat ne kirjoittaneet. Erotan työssä oman pohdintani selkeästi lähteistä. Luotettavuutta ajattelulleni lisäävät muistiinpanot, äänitteet sekä videomateriaalit omilta pidetyiltä laulutunneiltani.

3 Tulkinta

Sanalla *tulkinta*, englanniksi *interpretation*, on monia eri merkityksiä. Toisten ihmisten kanssa kommunikoidessa voimme tulkita toisen sanat ja eleet monella tavalla. Kielitoimiston sanakirjassa sanalla *tulkita* on useita eri selityksiä. Tulkita sana tarkoittaa esimerkiksi ymmärtämistä, valitsemista jostakin monista selitysmahdollisuuksista, selvittämistä, persoonallisesti esittämistä ja ymmärrettäväksi tekemistä. Sana toimii synonyymina myös sanoille esittää, ilmaista ja ilmentää. (Grönros 2012, 365.) Mielestäni on mielenkiintoista, että sana voi samanaikaisesti tarkoittaa niin asian selvittämistä, ymmärtämistä kuin sen ymmärrettäväksi

tekemistäkin. Tulkinta on siis prosessi, jossa nämä kaikki kolme vaihetta käydään läpi.

Hosiaislouman (2003) mukaan tulkinnan käsite on peräisin sekä kreikkalaisesta filosofiasta että raamatullisesta eksegetiikasta. Kirjallisuudentutkimuksessa tulkinnalla tarkoitetaan kirjallisen teoksen keskeisen merkityssisällön selvittämistä. Nykyisessä kirjallisuudentutkimuksessa tähdennetään, että jokainen lukija muodostaa teokselle omat merkityksensä ja vältellään nojautumista kirjailijan alkupe räisiin intentioihin. (Hosiaislouma 2003, 955–956.) Mielestäni kaikessa tulkinnassa näyttäisi olevan jotakin yhteistä; on osapuoli, joka pyrkii välittämään jotain ja osapuoli, joka vastaanottaa. Jokainen välittää ja vastaanottaa eli tulkitsee aina omista lähtökohdistaan. Kukaan ei tulkitse täysin samalla tavalla. Jokainen tekee siis tulkitessaan asiasta oman version.

Laulutulkintaa voi lähestyä monella eri tavalla: esimerkiksi tekstin, erilaisien tunnelatauksien, improvisoinnin tai liikkeen kautta. Pääasia on, että oppilas löytää oman, luontevan tavan tulkita laulamaansa. Tulkinnan opettamisessa itselläni pääpaino on tekstilähtöisessä tulkinnassa. Tarvaisen (2012) mukaan laulajan ääni ja ilmaisu yhdessä kuuntelijan kokemuksen kanssa muodostavat tulkinnan kokonaisuuden. Laulajan tulkinta on osittain myös kuuntelijan tekemää tulkintaa, koska kuuntelija yhdistää kuulemaansa omat kokemuksensa ja merkityksensä. (Tarvainen 2012, 21–22.) Mielestäni tämä ei silti tarkoita sitä, että laulajan tulkintaa ei olisi, jos kukaan ei ole sitä kuulemassa. Laulaja tulkitsee omista lähtökohdistaan, mutta tulkinnan harjoittelemisessa tavoitteena on aina se, että tulkinta välittyy myös kuulijalle.

Hapuoja (2015) huomioi, että tulkinta ei ole vain laulamista äänen voimakkuutta vaihdellen. Kappaleen dynamiikan tulisi määräytyä laulajan tunnetilan mukaan. (Hapuoja 2015, 73.) Olen Hapuojan kanssa samaa mieltä: on helppoa erottaa, milloin laulajalla on vahva tunne kappaleen taustalla, milloin ei. En usko, että olisin vielä kertaakaan erehtynyt opetushistoriani aikana, kun olen huomannut oppilaani ajatusten harhailevan jossakin muualla kuin laulettavan kappaleen sisällyssä. Laulutulkintaan on monia apukeinoja, joista muutamia esittelen myöhemmin. Se, mitä tehdään ennen tulkintaan perehtymistä, on myös tärkeää.

3.1 Toimenpiteet ennen tulkinnan rakentamista

Uutta laulua opettaessa on otettava huomioon monta eri vaihetta. Ennen tulkinnan rakentamista on omaksuttava melodia, rytmi, kappaleen rakenne ja merkinnät, teksti ja ääntämys sekä fraseeraus. (YLE 2008.) Englantilainen laulunopettaja Penni Harvey-Piper on erikoistunut musiikkiteatteriin ja äänen korjaamiseen. Harvey-Piperin (2007, 90) mukaan on tärkeää, että laulunopettaja tekee laulutunneista mahdollisimman rentoja tilanteita heti ensimmäisestä tunnista lähtien. Mielestäni kaikessa laulunopiskelussa, etenkin tulkinnan opiskelussa tuntien rento ilmapiiri on ensiluokkaisen tärkeä asia. Monet harjoitukset vaativat oppilaalta heittäytymistä, joten opettajan on tehtävä kaikkensa, että tuntien ilmapiiri tukee sitä. Opettajan on osattava myös lukea oppilasta; milloin on sopiva tilanne kannustaa heittäytymään, milloin ei. Ketään ei saa pakottaa tulkintaharjoituksiin.

Toinen tärkeä asia on henkinen läsnäolo tunneilla. Aloitan usein tunnin niin, että keskitymme aluksi pelkästään syvään hengittämiseen silmät suljettuina. Se on hyvä keino rauhoittua laulutuntitilanteeseen ja siirtää muut asiat syrjään laulutuntin ajaksi. Joskus lauluoppilaan elämäntilanne voi olla haastava; ja ajatuksia on vaikea saada pois mielestä. Tämä voi olla myös hyvin ruokkiva lähtökohta tulkintaharjoituksille.

3.2 Lähestymistapoja tulkinnan opettamiseen

Laulutulkintaa voi lähestyä eri tavoin: esimerkiksi tekstianalyysin kautta, laulamalla kappaletta eri tunnelatauksilla tai kehittämällä tekstin taustalle oma tarina. Seuraavaksi käsittelen näitä lähestymistapoja. Kerron myös kielestä kommunikation välineenä. Pidän sitä oleellisena aiheena tulkinnan kannalta, koska mielestäni on tärkeää tietää, miten kommunikoida itsensä sekä toisten kanssa.

Huolellinen tekstianalyysi on tehokas apukeino, kun haetaan yhteyttä sanoitukseen. YLE:n (2008) Kuoroon! –verkkosivustojen mukaan laulun teksti on hyvä lukea useita kertoja läpi ja miettiä, mitä ajatuksia teksti herättää. On myös tärkeää kääntää teksti sanatarkasti omalle äidinkielelleen, jos teksti on vieraskielinen.

(YLE 2008.) Moni edellisistä laulunopettajistani on pyytänyt minua tiivistämään sanoitusten merkityksen yhteen lauseeseen. Käytän itse samaa omien oppilaideni kanssa. Kehotan myös kuvailemaan tekstistä välittyvää yleistunnelmaa. Onko se esimerkiksi iloinen, surullinen, vihainen, toiveikas tai hellä? Seuraavaksi voidaan pohtia, jatkuuko sama tunnelma läpi kappaleen vai vaihteleeko se kenties tunnelmasta toiseen. Tekstin suhdetta melodiaan ja harmoniaan on myös hyvä miettiä. Kulkevatko ne tunnelmaltaan käsi kädessä vai onko niiden välillä ristiriita?

Australialainen laulunopettaja Amanda Colliver (2007) arvioi, että yksikään esitys ei ole koskettava tai valmis, jos yhteyttä tekstiin ei ole. Molemmat osa-alueet, musiikki ja teksti, ovat yhtä merkittäviä, eikä kummankaan tulisi kärsiä toisen vaikutuksesta. (Colliver 2007, 178.) Laulaja voi siis olla teknisesti hyvinkin taitava, mutta lauluesitys ei kosketa, jos laulajalla ei ole kytköstä tekstiin. Laulaja ajautuu helposti nautiskelemaan tuottamistaan äänistä sen sijaan, että keskittyisi tekstin sanomaan (Colliver 2007, 178). Olen kohdannut tilanteita, joissa olen kuullut teknisesti todella taitavaa laulajaa. Laulaja on saattanut laulaessaan aiheuttaa minussa ihailua ja kylmiä väreitä taitojensa vuoksi, mutta hänen tulkintansa ei ole koskettanut minua lainkaan. Näissä tilanteissa olen jäänyt miettimään, onko laulajalla ollut yhteyttä kappaleen tekstiin.

Colliver (2007, 178) pyytää oppilaitaan tunneilla puhumaan sanoitukset musiikin päälle. Sanoitusten puhuminen on hyödyllinen tehokeino. Käytän tätä paljon myös omassa opetuksessani. Puhujan tunnetilalla on suuri vaikutus äänenkäyttöön. Miten henkilö puhuisi laulettavat sanat? Puhumalla teksti on helpommin sisäistettävissä myös sen takia, että emme vaivaa itseämme samanaikaisesti lauluteknisillä asioilla. Myös Harvey-Piper (2007) luetuttaa oppilaillaan kappaleen sanoituksia. Hän kertoo, että useimmat oppilaat pitävät tällaista harjoittelemista kiusallisena, mutta hänen mielestään kappaleitten fraaseja on mahdotonta laulaa ajatuksella, jos niitä ei kykene sanomaan ääneen ajatuksella. (Harvey-Piper 2007, 127.) Olen välillä myös itse lukenut oppilailleni sanoituksia ääneen. Osaa oppilaista voi hyödyttää, kun kuulee tekstin puhuttuna ja voi samalla seurata kirjoitettua tekstiä. Tässä on kuitenkin riski, että opettaja johdattelee oppilasta tulkitsemaan kappaleen tarinaa tietyllä tavalla.

Jokainen esittäjä tulkitsee omalla tavallaan ja on toivottavaa, että esittäjä hakee oman tulkintansa jonkun omakohtaisen tunnetilan mukaan (Eerola & Saarikallio 2010, 268). Mielestäni laulunopettajan on oltava varovainen, ettei siirrä omia tulkintaratkaisujaan oppilaaseen, vaan antaa oppilaan itse tulkita oppilaalle luontevalla tavalla. Jokaisen erilainen, ainutlaatuinen tapa tulkita on rikkaus. Tulkinta jää myös helposti päälle liimatun ja teennäisen kuuloiseksi, jos laulaja ei löydä omakohtaisuutta laulettavasta kappaleesta.

On myös tärkeää päättää, mitä itse haluaa painottaa tekstin sanomassa (YLE 2008). Minkälaista tunnetta haluamme kappaleella välittää ja miten saavutamme itse tarvittavan tunnetilan? Joskus halutusta tunnetilasta saa helposti kiinni. Tarina saattaa osua jollakin tavalla omakohtaisesti laulajaan. Toisinaan taas laulun sanoitukset tuntuvat liian henkilökohtaisilta laulettavaksi. Tällaisissa tapauksissa on hyvä miettiä kappaleelle jonkinlainen sijaistarina. Sellainen, jolla saa tulkinnan uskottavan kuuloiseksi, mutta ei kuitenkaan kosketa merkitykseltään liian läheltä.

Olen itse toisinaan käyttänyt oppilaitteni kanssa Catherine Sadolinin Kokonaisvaltaisen äänenkäytön tekniikka -teoksesta löytämiäni tukikysymyksiä oman tarinan rakentamisen tueksi. Tätä ennen oppilas on jo kääntänyt tekstin omalle äidinkielelleen, jos se on ollut vieraskielinen ja olemme keskustelleet yhdessä siitä, mistä kappale kertoo. Näiden vaiheiden jälkeen päätämme oppilaan kanssa, mitä osaa oppilas haluaa esittää kappaleen tarinassa. Onko oppilas tarinan päähenkilö vai pelkkä kertoja? Sen jälkeen on mietittävä päähenkilön ja muiden hahmojen ikä, pukeutuminen, ulkonäkö ja muita mahdollisia taustatietoja. Kysymyksien avulla päätetään myös kappaleen tapahtumapaikka: Miltä paikka näyttää? Miltä paikassa tuoksuu? Mitä on tapahtunut ennen laulua ja mitä tapahtuu laulun jälkeen? Kenelle laulu on osoitettu? (Sadolin 2008, 240–241.) Tarkoituksena on muodostaa mahdollisimman konkreettisia mielikuvia sanoitusten rivien väliin.

Koen, että oppilaan ei ole pakko jakaa omaa tarinaa ja merkityksiä kappaletta kohtaan opettajalle. Pääasia on, että hän saa itse tulkinnasta kiinni. Jos oppilas ei itsenäisesti saavuta kappaleelle tarvittavaa tunnetilaa, on opettajan hyvä tukea ja antaa välineitä. Monelle oppilaalle on luontevampaa heittäytyä tulkintaan, kun voi ottaa laulun ajaksi esimerkiksi kertojan roolin. Tämä on hyvä ratkaisu myös

niissä tilanteissa, kun laulettavan kappaleen tarina koskettaa laulajaa liian läheltä.

Mielestäni tulkinnan opettamisessa on tärkeää valmistaa oppilasta tulkitsemaan tunnetiloiltaan erilaisia lauluja. Oppilas oppii hahmottamaan omaa tulkintaa, kun hän harjoittelee laulamaan eri tunnelatauksilla: vihaisesti, pelokkaasti, iloisesti, rohkeasti, surullisesti tai rakastuneesti. Tunnetiloja voi harjoitellessa myös vaihdella kesken kappaleen lyhyissäkin pätkissä: esimerkiksi pelokkaasta rohkeaan tai surullisesta iloiseen. Opettajan merkitys tällaisessa harjoituksessa on suuri. Oppilas rohkaistuu heittäytymään, jos opettaja antaa itse rohkeasti esimerkkiä. Harjoitusta voi tehdä myös vuorotellen oppilaan ja opettajan kesken.

Amerikkalainen äänivalmentaja Jennifer Hamady on erikoistunut itseilmaisua vaikeuttaviin teknisiin ja emotionaalisiin tekijöihin. Hamadyn (2009, 13) mukaan tulkinnan kannalta on tärkeää ymmärtää kieli työkaluna, jolla ilmaistaan tunteita, välitetään ajatuksia ja muodostetaan kontakti toisiin ihmisiin. Kohtaan usein tilanteita, joissa jään hämmentyneenä miettimään toisen ihmisen tarkoitusperiä joutuessa hänen sanavalinnoistaan tai äänenpainostaan. Ristiriitoja syntyy hyvin helposti, koska meillä kaikilla on erilaiset lähtökohdat kommunikointiin. Valitettavasti usein lähempi tuttavuus tällaisten ihmisten kanssa jää tekemättä, koska herää vaikutelma, että ei ymmärrä toista. Hamadyn (2009, 13–14) mukaan käytämme lisäksi yhteistä kieltä valitettavan usein vältellen todellista kommunikointia, vaihtamalla kuulumiset toistemme kanssa muodollisuuden vuoksi ja pintapuolisesti. Olen itse kiinnittänyt samaan huomioita; kielestä on muodostunut suojamuuri, jonka avulla ei tarvitsekaan näyttää todellisia ajatuksiansa. Onko syynä se, että emme halua vaivata toisia ihmisiä todellisilla murheillamme vai emmekö halua itse myöntää niitä olevan?

Tilannetta ei auta koko ajan lisääntyvä teknologian käyttö yhteiskunnassamme. Nykyisin valtaosalle ihmisistä esimerkiksi päivä täysin ilman internetiä on vieras ajatus. Ihmiset tuijottavat jotakin ruutua suurimman osan päivästä. Tämä näkyy myös laulutunneilla: oppilailla on esimerkiksi sanoitukset usein puhelimella. Olen huomannut, että nykyisin edes konserteissa ihmiset eivät kykene jättämään pu-

helinta taskuun tai laukkuun. Puhelimella joko kuvataan todistusaineistoa keikasta tai selataan sosiaalista mediaa ”tylsän” kappaleen aikana sen sijaan, että eletäisiin hetkessä ja seurattaisiin, mitä ympärillä tapahtuu. Kuten lauluoppaassa *The Art of Singing Hamady (2009)* kertoo, monet ihmiset eivät enää osaa elää täydessä hiljaisuudessa. Lisääntynyt teknologian käyttö on johtanut siihen, että emme ole kontaktissa itsemme emmekä toistemme kanssa. Ilman hiljaisuutta ja rauhaa on vaikeaa rekisteröidä, mitä sisällämme tapahtuu. (Hamady 2009, 14.)

Sama pätee myös laulamisessa: laulun tarina ei välity, jos laulajalla ei itsellään ole selkeää emotionaalista yhteyttä laulamiinsa sanoihin. Uskon, että mitä paremmin on tutkinut omaa sielunmaalimaansa, sitä parempi tulkitsija on. Tärkeä taito hyvälle laulujen tulkitsijalle on lisäksi kyky samastua toisiin ihmisiin. Tätä edesauttaa ympäröivän maailman ja sen ihmisten tarkkaileminen. Kuuntelemalla ja seuraamalla toisia ihmisiä oppii paljon.

Mielestäni tulkinnan välittymisen kannalta kuulijalle ei ole merkitystä, millä kielellä kappaletta lauletaan. Vaikuttava tulkinta välittyy, oli kieli mikä tahansa. Yhteys laulettuihin sanoihin löytyy parhaiten tunnekielen eli oman äidinkielen kautta. Tämän vuoksi on tärkeää kääntää vieraskielinen kappale aina sanatarkasti omalle äidinkielelle.

3.3 Tulkinnan vaikutus ääneen

Tunteet vaikuttavat ääneen, mutta tekniikalla on myös mahdollista edesauttaa tiettyjä tunnetiloja. Kaikki lähtee hengityksestä. Amerikkalaisen laulunopettajan Jeannette LoVetrin (2007, 50) mukaan laulaja ei voi olla emotionaalisesti avoin ilman luonnollista hengitystä. Laulaminen ei suju, jos laulaja on hyvin jännittynyt. Hengityksen rentouttava vaikutus mahdollistaa sen, että laulaja on avoin sekä henkisesti, että kehollisesti. Hengitykseen keskittyminen on omilla laulutunneilani tekniikan tukemisen lisäksi keino päästä tähän hetkeen ja rauhoittua. Pyrin siihen, että muut asiat siirtyvät pois oppilaan mielestä, kun keskitytään aluksi pelkkään hengitykseen.

Tunteet värittävät ääntä. Mielestäni laulamista ei aina tarvitse ajatella tekniikan kautta. Sen sijaan, että miettisimme liikaa, minne ääni tulee sijoittaa milloinkin, olisi kannattavampaa keskittyä tunteisiin. Monesti tunteet saattavat viedä meidät teknisesti juuri oikeaan paikkaan. Tekniikka toki auttaa. Harvey-Piper (2007) on sitä mieltä, että on mahdotonta laulaa tunnetilan kautta ilman kunnollisen laulu-tekniikan antamaa tukea. Toisin sanoen jos lauletaan jonkun tunnetilan kautta, tekniikka seuraa automaattisesti. (Harvey-Piper 2007, 89.)

Myös Hamady (2009) on sitä mieltä, että laulusoundin sijaan on suotavampaa keskittyä tunteisiin laulun aikana. Hänen mukaansa emotionaalinen tietoisuus luodaan mielikuvien kautta. (Hamady 2009, 80.) Olen havainnut tulkintaa itse ja oppilaiden kanssa hakiessani saman. Tunteisiin keskityttäessä lauluun sopiva laulusoundi löytyy usein kuin itsestään ja luonnollisimmin. Saavuttaessaan emotionaalisen tietoisuuden laulettavan kappaleen ympärille, laulaja pystyy parhaassa tapauksessa laulamaan kappaleen samalla tavalla, oman mielikuvamaailmansa ympäröimänä, minkälaisessa tilanteessa tahansa.

Rekisterit ovat myös avain tunteiden ilmaisuun. Koistisen (2003, 59) mukaan rekistereillä tarkoitetaan samalla tavalla tuotettujen, erikorkuisien sävelien sarjaa. Tietyillä rekistereillä on helpompi saavuttaa tiettyjä tunnetiloja kuin toisilla. Rekistereiden vaikutus on hyvä tiedostaa, kun valitsee laululle sävellajia. LoVetri (2007) kertoo, että päärekisterillä lauletaessa on helpompaa löytää ääneen haurautta, sulokkuutta ja puhtautta. Rintarekisterillä lauletaessa ääneen on helpompi liittää vihan ja voimakkaan surun tunteita (LoVetri 2007, 48–49). Yksi edellisistä laulunopettajistani kehotti minua laskemaan kappaleen sävellajia niin, että kykenin yhdistämään laulamisen itkun tunteeseen.

4 Opinnäytetyön toteutus

4.1 Tutkimusmenetelmät

Tässä pedagogisessa ja laadullisessa työssäni pohdin paljon omia lähestymistapoja opetuksessani. Asioiden analysoiminen, kyseenalaistaminen ja sitä kautta uuden tiedon luominen omalla ajatustyöllä ovat työssäni koko ajan läsnä. Niikon (2015) mukaan opettajan työ on yhdistelmä opettamista, tutkimista ja opetustoiminnan kehittämistä. Opettajan asema tutkijana on ainutlaatuinen, sillä hän voi tarkkailla asioita läheltä pitkiäkin aikoja. Hän myös tuntee oppilaat paremmin kuin ulkopuoliset tuntisivat. (Niikko 2015, 254.)

Minulla itselläni on ollut monia erilaisia laulunopettajia laulajan urani aikana. Uskon, että nämä monet erilaiset opettajaesimerkit ovat vaikuttaneet siihen, miten suhtaudun opettamiseen. Tarkkailen itseäni työssäni jatkuvasti ja olen motivoitunut oppimaan uutta. Niikon (2015, 255) mukaan opettaja, joka on valmis uudistamaan tietojaan ja taitojaan ja tekemään työssään edes pientä tutkimustyötä, on harvemmin kyllästynyt työhönsä.

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus ei ole vain yhdenlainen tapa tutkia. Se sisältää monia erilaisia lähestymistapoja sekä aineistonkeruu- ja analyysimenetelmiä. Elämismaailman tutkiminen on kvalitatiivisen tutkimuksen keskiössä. Tutkimukset muodostuvat aiemmista tutkittavasta aiheesta tehdyistä tutkimuksista, kokemusperäisistä aineistoista sekä tutkijan omasta ajattelusta ja päättelystä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Käytin itse aineistonkeruumenetelminä työssäni aiheesta aiemmin kirjoitettua kirjallisuutta, omista opetuskokemuksista kirjoittamiani muistiinpanoja, äänitteitä ja videotallenteita sekä pop/jazz – laulunopettajille suunnattua verkkokyselyä.

4.2 Verkkokysely

Aluksi tarkoitukseni oli haastatella opinnäytetyötäni varten kahta eri laulunopettajaa. Tulin kuitenkin siihen tulokseen, että saan todenmukaisemman kuvan tämän hetken tulkinnan opettamisen roolista laulunopetuksessa, kun lähestyn suurempaa ryhmää laulunopettajia. Päädyin toteuttamaan verkkokyselyn Facebookissa. Julkaisin kyselyn Facebookin suomalaisille laulunopettajille ja laulunopettajaopiskelijoille suunnatussa ”Voice Teachers United” -ryhmässä. Suuntasin kyselyn pop/jazz–laulua opettaville. Verkkokyselyn toteuttaminen oli lisäksi edullinen vaihtoehto, koska siitä ei kertynyt kuluja (Valli & Perkkilä 2015, 109).

Pyysin kolmea laulunopettajattavaani testaamaan verkkokyselyn ennen julkaisua. Vallia ja Perkkilää (2015, 114) mukaillen on tärkeää testata kyselylomaketta ennen verkkokyselyn julkaisua, koska lomakkeen toimivuus vaikuttaa tulosten luotettavuuteen ja raportointiin. Testihenkilöiden avulla sain selville, kuinka kauan kyselyn tekeminen kestää. Samalla sain tietää muita huomioita kyselystä ja mahdollisesti vielä muokata sitä sujuvammaksi. Annoin kyselylle tarkan aikataulun. Kysely oli voimassa viikon ajan.

Verkkokyselyni sisälsi pääosin avoimia kysymyksiä. Avoimet kysymykset toimivat tässä kyselyssä mielestäni parhaiten, koska ne mahdollistivat tuomaan vastauksissa kaikki laulunopettajien ajatukset aiheesta ilmi. Avokysymyksien ansiosta vastaajan oli myös helppo perustella omaa näkemystään. Monivalintakysymyksissä kyselyn tekijä ajautuu helpommin johdattelemaan vastaajia vastaamaan tietyllä tavalla. Avoimet kysymykset analysoidaan käyttämällä aineistonlähtöistä sisällönanalyysia. Saaranen-Kaupista ja Puusniekkaa (2006) lainaten se tarkoittaa sitä, että aineistoa tarkastellaan eritellen ja tiivistetään eroja sekä yhtäläisyyksiä. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jossa tarkastellaan jo valmiiksi tekstimuodossa olevia aineistoja. Sisällönanalyysi auttaa muodostamaan tutkitavasta ilmiöstä tiivistetyn kuvauksen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Saatuani laulunopettajien vastaukset purin aineiston kysymyskohtaisesti. Vertailin vastauksien eroja ja yhtäläisyyksiä kysymys kerrallaan. En halunnut tutustua

laulunopettajien vastauksiin vastaajakohtaisesti, koska olisin todennäköisesti tätä kautta muodostanut jokaisesta opettajasta tietyn mielikuvan. Tämä olisi saattanut vaikuttaa siihen, miten olisin suhtautunut kysymyksiin yksittäisiin vastauksiin. Poimin vastauksista sellaiset teemat, jotka toistuivat useampien laulunopettajien tai enemmistön vastauksissa. Nostin vastauksista esille myös sellaiset, jotka erosivat selkeästi omista mielipiteistäni tai toivat tutkimukseeni jotain uutta.

Verkkokyselyyn vastasi yhteensä 22 laulunopettajaa. Olin positiivisesti yllättynyt kuinka laajasti vastauksia tuli ympäri Suomea. Vastauksia tuli seitsemältä eri paikkakunnalta: Espoosta, Helsingistä, Joensuusta, Jyväskylästä, Kuopiosta, Oulusta sekä Porvoosta (taulukko 1). Enemmistö, puolet vastaajista, määritteli paikkakunnakseen Helsingin.

Taulukko 1. Kyselyn vastaajat paikkakunnittain.

Paikkakunta	Vastaajat / 22kpl
Espoo	1
Helsinki	11
Joensuu	3
Jyväskylä	4
Kuopio	1
Oulu	1
Porvoo	1

Taulukosta 2 näkyy, että vastaajista nuorimmat olivat 18-25-vuotiaita ja iäkkäimmät 36-45-vuotiaita. Suurin osa vastaajista oli 26-35-vuotiaita. Valtaosa kyselyyn vastanneista laulunopettajista oli naisia. Kyselyyn vastasi yllätykseni ainoastaan yksi mies. Olisi ollut mielenkiintoista päästä havainnoimaan enemmän mies- ja naisopettajien eroja tulkinnan opetuksessa. Miesten vähäisten vastauksien vuoksi tämä vertailukohta jäi suppeaksi.

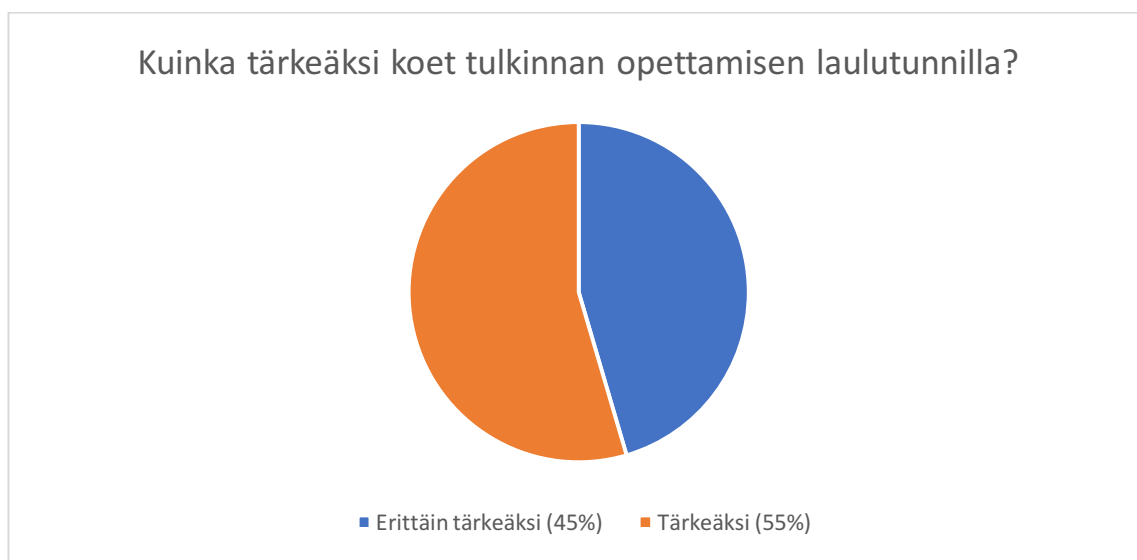
Taulukko 2. Kyselyn vastaajien ikä- ja sukupuolijakauma.

Ikä	Naiset	Miehet
18-25v.	4	
26-35v.	12	1
36-45v.	5	

5 Kokemuksia tulkinnan opettamisesta

Tässä kappaleessa kerron omia sekä verkkokyselyyn vastanneiden laulunopettajien kokemuksia tulkinnan opettamisesta. Kuten olen jo aiemmin tutkimuksessani maininnut, pidän itse tulkinnan opettamista yhtenä laulunopetuksen tärkeimmistä osa-alueista. Olin kiinnostunut tietämään, kuinka tärkeänä tämän hetken pop/jazz –laulunopettajat pitävät tulkinnan opettamista.

Verkkokyselyssäni toisena kohtana (liite 1) oli ainoa monivalintakysymys, joka käsitteli tulkinnan opetuksen tärkeyttä laulunopetuksessa. Vastaajat saivat valita viidestä vastausvaihtoehdosta yhden: ”Kuinka tärkeäksi koet tulkinnan opettamisen: a) Erittäin tärkeäksi, b) Tärkeäksi, c) En osaa sanoa, d) En kovin tärkeäksi vai e) En lainkaan tärkeäksi?”. Olin iloisesti yllättynyt, kun vastaajista kaikki kokivat tulkinnan opettamisen tärkeäksi. Kuviosta 1 näkyy, että melkein puolet eli 10 vastaajaa vastasi pitävänsä tulkinnan opettamista erittäin tärkeänä ja loput 12 vastaajaa tärkeänä.

Kuvio 1. Kyselyn vastausprosentit kysymykseen tulkinnan tärkeydestä.

5.1 Laulutulkinta käsitteenä

Mielestäni tulkittaessa välitetään tunteita ja eläydytään musiikin avulla. Tulkintaa harjoiteltaessa tavoitteena on oppia välittämään tunteita ja merkityksiä myös kuulijalle. Tulkinta on aina laulajan omakohtainen, persoonallinen näkemys kappaleen sisällöstä.

Kyselyn ensimmäisessä kohdassa pyysin laulunopettajia määrittelemään laulutulkinnan (liite 1). Vastaukset myötäilivät omaa käsitystäni. Valtaosa laulunopettajista vastasi laulutulkinnan tarkoittavan tunteiden välittämistä ja eläytymistä kappaleen avulla. Vastajien mukaan tulkinta on esittäjän näkemys laulun tekstistä, musiikillisesta rakenteesta ja tarinasta. Yksi vastaajista kuvaa laulutulkintaa näin:

Laulutulkinta on kappaleen tunnelman ja viestin välittämistä yleisölle sekä fraseerauksen että tekstin kautta. Tulkinnan tekee jokainen laulaja itse, ja se tekee jokaisesta esityksestä omanlaisensa. Laulaja saa yksilöllisen viestinsä kuuluviin tulkinnan avulla ja ottaa kappaleen ikään kuin omiin nimiinsä.

Osa vastaajista painotti laulutulkinnan määrittämisessä enemmän tekstilähtöisyyttä, kun taas osa dynamiikan vaihteluita sekä fraseerausta. Vastauksista nousi esille, että laulutulkinnassa merkittävässä roolissa on tunteiden välittyminen kuulijalle:

Tulkinta on kappaleen tekstin tuntemista, sisäistämistä, avaamista ja sen välittämistä yleisölle. Teksti pitää ymmärtää ja sisäistää hyvin, jotta voi löytää sieltä tarttumispinnan mihin nojata sitä esittäessään.

5.2 Tulkinnan opettamisen sisältö

Olen aiemmin työssäni kuvaillut tapoja, joilla itse opetan tulkintaa. Tuntini sisältävät paljon tekstilähtöistä tulkinnan opettamista: tekstianalyysia, sanoitusten puhumista ääneen sekä oman tarinan muodostamista kappaleen taustalle, mutta

käytän myös eri tunnelatauksilla laulamista, dynamiikan vaihteluita ja improvisointia. Kaikki harjoitukseni tähtäävät siihen, että oppilas oppisi muodostamaan oman tavan hakea kappaleen taustalle merkityksiä, jotka tukevat persoonallista tulkintaa.

Kyselyssäni tiedustelin laulunopettajien käsitystä tulkinnan opetuksen sisällöstä. Myös opettajien vastauksien pääpaino oli laulutekstin käsittelemisessä. Opettajat sisällyttivät tulkinnan opetukseensa tekstianalyysia, oman tarinan luomista laulun sanojen rivien väliin ja tekstin puhumista ääneen. Laulunopettajat kertoivat tulkinnan opetuksensa sisältävän myös ilmaisuharjoituksia eri tunnelatauksiin, kappaleen tunnetilan määrittämistä, tulkinnan ja kehon yhdistämistä, improvisointia sekä käsiteltävän kappaleen alkuperäisideaan ja syntyyn tutustumista. Eräs vastaaja kertoi tulkinnan opetuksensa sisältävän

Tekstin ja musiikillisen rakenteen analysointia, fraseerauksen pohdintaa, ideoiden pallottelua ja kokeilemistä. Kannattaa myös olla jonkinlainen käsitys kappaleen tai tekstin alkuperästä/synnystä, ehkä myös tekijöistä, jos mahdollista.

Osa vastaajista painotti fraseerausta, melodian ja rytmiikan muuntelua, lauluisuuden hakemista, efektejä sekä dynamiikan vaihteluita. Tässä kohtaa on mielestäni tärkeää miettiä, missä järjestyksessä nämä aiheet otetaan esiin tulkinnan opetuksessa. Itse keskityn aluksi tekstilähtöisyyteen ja kappaleen sanoman sisäistämiseen. Efektit, dynamiikka-asiat, melodian muuntelut ja muut tekniset elementit jäävät helposti päälle liimatun kuuloisiksi, jos kappaleen tarina ja sen sisältö ovat käsittelemättä.

Edellä mainitsemani päälle liimatun lopputuloksen olen havainnut esimerkiksi tilanteissa, jossa oppilas on poiminut kappaleen alkuperäisversiosta kaikki maneerit ja pyrkii toistamaan niitä. Muistan oppilaan, jonka kanssa kävimme läpi soulballadi –tyylistä kappaletta. Hän pyrki orjallisesti toistamaan kaikki alkuperäisesittäjän soundi- ja dynamiikkavalinnat. Keskustelimme tämän havaittuani yhdessä kappaleen tekstistä ja merkityksistä. Huomautin lisäksi, että ei ole välttämätöntä toistaa laulua täysin samalla tavalla kuin alkuperäisesittäjä: jos haluaa laulaa tietyn kohdan hiljempaa tai huokoisemmalla äänellä, niin saa tehdä, ja jos haluaa

laulaa jonkun kohdan voimakkaammin, niin saa tehdä. Keskustelun jälkeen laulu heräsi henkiin ja tulkinta vapautui, koska äänenkäytölliset ja fraseeraus- sekä dynamiikkavalinnat olivat oppilaasta itsestä lähtöisiä.

Vastauksissa nousi myös vahvana esiin oppilaan omien merkityksien rakentaminen. Mielestäni sen tulisi olla kaiken tulkinnan opetuksen päämäärä, koska ilman omakohtaista tarttumapintaa on mielestäni hankalaa välittää minkäänlaista tunnetta. Eräs vastaaja kertoi hakevansa oppilaidensa tulkintaan omakohtaisuutta näin:

Tulkinnan opettaminen sisältää analysointia, mielikuvien luomista, muistojen herättelyä, vaikka värien tai makujen ajattelemista, kunhan oppilas saa luotua kappaleeseen jonkinlaisen tunnesiteen tai reaktion.

Kenelle tulkinnan opetus kuuluu? Osa verkkokyselyn vastaajista oli sitä mieltä, että tulkintaharjoitukset kuuluvat ainoastaan rohkeimmille tai pidemmälle opinnoissaan oleville oppilaille. Oman kokemukseni mukaan tulkintaharjoitukset tukevat laulunopetusta ikään tai rohkeuden määrään katsomatta. Opettajan on tosin osattava lukea oppilasta. Opettajan täytyy tietää, mitä oppilaalta voi vaatia ja miten lähestyä asiaa. On totta, että hyvä laulutekniikka tukee laulutulkintaa ja mahdollistaa laajemman tavan tulkita. Aloittelijan kanssa on tärkeää miettiä, minkälaisia tunnetiloja sisältäviä lauluja laulaa, koska esimerkiksi vihaisesti ja kovaa laulaminen voi olla aloittelevan tekniikalla haitallista äänelle:

Mielestäni opettaja voi opettaa tulkinnallisia piirteitä jo varhaisessakin vaiheessa eri harjoitusten kautta. Ilman, että niitä varsinaisesti määritellään tarkasti.

Yksi vastaajista toi esille tärkeän huomion opetettaessa nuorempia lauluoppilaita. Laulujen sanoitukset saattavat sisältää välillä rankkojakin asioita, jotka eivät välttämättä sovellu lapsille tai nuorille. Nuorempien oppilaiden kanssa kannattaa miettiä tarkkaan, onko tietyn tekstin syvempi läpikäyminen kannattavaa:

Joidenkin kappaleiden osalta olen sivuuttanut tulkinnan kokonaan, kun lyriikat ovat sisältäneet esim. rankkaa, aggressiivista tai hyvin seksuaalissävytteistä sisältöä. Usein lapset/nuoret eivät edes välttämättä mieltä

sanojen sisältöä itse, ja jos sisältö on ollut ”arveluttavaa”, niin ollaan keskitytty vaan mm. voimakkuusvaihteluihin, sävyihin, tunnetiloihin jne. Menemättä liian tarkasti yksityiskohtiin.

5.3 Tulkinnan opettamisen lähestyminen

Lähestyn itse tulkinnan opetusta luomalla tietyn ilmapiirin. Aivan kuten kaikessa muussakin laulunopetuksessa, mielestäni erityisesti tulkinnan opetuksessa on tärkeää luoda salliva ja turvallinen ilmapiiri. Pysin myös tekemään tulkinnan opiskelusta asian, joka on oppilailleni arkipäiväinen. Tulkintaa voi sisällyttää opetukseen läpi tunnin, myös tekniikkaharjoituksiin esimerkiksi mielikuvien avulla.

Olen havainnut, että hyvä tapa lähestyä tulkintaa on improvisaatioharjoitukset. Saatan esimerkiksi soittaa pianolla sointukiertoa ja laulamme oppilaan kanssa vuorotellen vapaasti sointukierron päälle. Usein tämän harjoituksen jälkeen oppilas kokee voittaneensa tietyllä tavalla itsensä ja on valmis luomaan myös muuta uutta ja omaa. Usein uuden kappaleen kohdalla kuuntelemme kappaleen ensin yhdessä oppilaan kanssa ja mietimme, mitä tunteita kappaleesta välittyi. Ennen sen syvällisempää tulkintaan perehtymistä opettelemme kappaleen melodian, rytmin ja rakenteen. Lisäksi käymme läpi mahdollisia teknisiä ongelmakohtia. Näiden vaiheiden jälkeen siirrymme tekstianalyysiin ja siitä syvemmälle tulkintaan. On helpompaa lähestyä tulkintaa, kun oppilas osaa sanat ulkoa. Tulkinta voi toimia myös apukeinona sanojen muistamiseen. Muodostaessaan tarinan kappaleen sanojen rivien väliin oppilaan on helpompi ajatella sanoituksia tarinana ja samalla helpompi hahmottaa, missä järjestyksessä sanoitukset menevät. Eräs vastaajista painotti, että oppilaan on tärkeää ymmärtää mitä ollaan tekemässä ja minkä takia:

Koetan lähestyä niin, että oppilas saa selkeät ohjeet ja ymmärtää mitä ollaan tekemässä. Tulkinta, tunteet ja oman äänen löytäminen ovat usein hyvin henkilökohtaisia asioita. Täytyy löytää oppilaan luottamus omaan tekemiseen.

Valtaosa opettajista vastasi lähestyvänsä aihetta kappaleen kautta. Tiivistetään kappaleen sanoman yhteen lauseeseen, keskustellaan millainen tunne kappaletta lauletaessa/kuunneltaessa herää tai keksitään tarina lyriikoiden rivien väliin. Yksi vastaajista kertoi lähestyvänsä tulkintaa näin:

Lähestyn tulkintaa tekstin syvällisen ymmärtämisen kautta. Pyydän suomentamaan ja kirjoittamaan sanat fraaseittain, jotta sisältö hahmottuu varmasti. Sitten pyydän miettimään tekstiä omakohtaisten kokemusten kautta ja miettimään erilaisia tunnetiloja ja mielikuvia tekstin eri osiin.

Muutama mainitsi lähestyvänsä aihetta improvisaatio- ja ilmaisuharjoitusten kautta. Tällaiset harjoitukset pohjustavat oppilaan heittäytymistä, mikä on hyvä asia.

5.4 Tulkinnan opetuksen hyödyt

Omia pitämiäni laulutunteja äänittämällä, videoimalla ja itse paikan päällä opettajana tarkkailemalla olen havainnut tulkinnan opetukseen keskittymisessä monia hyötyjä. Myönteisiä vaikutuksia on näkynyt oppilaiden varmemmassa olemuksessa sekä tuntien ilmapiirissä ja opettaja-oppilassuhteessa. Tulkintaharjoitusten lisääminen on vaikuttanut myönteisesti myös laulutekniikkaan, sävelpuhtauden ylläpitämiseen ja lauluasentoon. Olen myös tiedustellut oppilaideni tuntemuksia tulkinnan harjoittamisesta. Monet ovat huomanneet myönteisiä vaikutuksia laulutekniikassa ja kertoneet laulamisen ja sävelpuhtauden ylläpitämisen tuntuvan helpommalta tulkintaharjoitusten kautta. Oppilaat ovat olleet myös sitä mieltä, että harjoitusten kautta oppii laulamaan ja tulkitsemaan tunnetiloiltaan erilaisia kappaleita.

Kyselyni opettajista monet mainitsivat tulkinnan laulamissa tärkeimmäksi osaluueeksi:

Tulkinnan kautta päästään usein kuin uudelle musiikilliselle tasolle. Monesti myös teknisetkin asiat saattavat saada sykäyksen eteenpäin. Ilman tulkintaa, laulaminen on vain kappaleen läpilaulantaa ja oikeisiin nuotteihin osumista.

Tämä on juuri se syy, miksi itse pidän tulkintaan keskittymistä niin tärkeänä. Olen itse nuorempana keskittynyt ainoastaan sävelpuhtauden ylläpitämiseen, soundiin ja rytmiiikkaan. Muistan, kun pikkuhiljaa löysin myös itse tulkinnan. Minulle avautui täysin uusi maailma, sama maailma, jonka olin aiemmin saavuttanut vain musiikkia kuunnellessa.

Opettajat mainitsivat kyselyn vastauksissa hyötynä myös opettaja-oppilassuhteen kehittymisen. Olen myös itse havainnut, että tulkinnan opetuksella voi olla iso vaikutus opettaja-oppilassuhteen kehittymiseen. Noin vuosi sitten sain uuden 13-vuotiaan oppilaan. Hän ei alkuun puhunut minulle juuri mitään. Kysyttäessä sain vastaukseksi ”joo” tai ”ei”. Lisäsin tarkoituksella hänen kohdallaan tulkinnan käsittelyn määrää laulutuntien sisällössä. Keskityin muutenkin siihen, että hänen oma näkemyksensä tuli tunneilla kuuluviin. Muutos oppilaan koko olemuksessa vuoden aikana oli silminnähtävä. Hän tuli hymyillen tunneilleni ja kertoi asioistaan oma-aloitteisesti. Kohentunut itsevarmuus paistoi laulaessa: laulutekniikasta, laulusennoista ja tulkinnasta. Toivon, että tuntieni vaikutukset näkyivät myös tuntien ulkopuolella.

Moni opettaja vastasi hyötynä sen, että tulkintaan keskityttäessä laulutekniikka jää hyvällä tavalla vähemmälle huomiolle. Oppilas ei tulkittaessa ota liikaa paineita laulutekniikastaan ja samalla monet tekniset asiat helpottuvat ikään kuin vahingossa. Tärkeänä asiana nousi myös oppilaan itsevarmuuden ja itseilmaisun löytyminen:

Laulaja saa rohkeutta ilmaista tunteitaan ja ymmärtää, että hänellä saa olla oma yksilöllinen tapansa tulkita musiikkia, niin tekstiä kuin musiikillisia elementtejäkin. Se kannustaa myös laulajaa etsimään omaa soundiaan, kokeilemaan millaisia vivahteita omaan ääneen tulee tunnetilan kautta. Esityksestä tulee yksilöllisempi, kun erilaisia tulkintakeinoja on käyty läpi jo laulutunnilla.

Esimerkiksi yläluokkaikäiset oppilaat saattavat kokea monissa sen hetkisissä elämänsä tilanteissa, että heidän omaa näkemystään ei kuunnella. Laulutunneilla tulkinta-asioita käsiteltäessä tällaisella nuorella on ainutlaatuinen tilaisuus tehdä juuri sillä tavalla kuin itsestä tuntuu hyvältä. Laulaja saa näin tulkinnan kautta rohkeutta ilmaista tunteitaan ja löytää musiikista myös omakohtaisuutta.

5.5 Tulkinnan opetuksen haitat ja haasteet

Tulkinnan opetuksessa olen kokenut toisinaan haasteelliseksi sen, mihin vetää raja keskusteltaessa tulkinnan kautta nousevista välillä hyvin henkilökohtaisista asioista. Keskustellessa olen kohdannut välillä yllättäviä tilanteita, joissa oppilas on saattanut kertoa rankkojakin asioita elämästään. On oltava itsekkin tiettyssä mielentilassa, että kykenee olemaan läsnä ja mahdollisimman tahdikas näissä tilanteissa. Tulkinnan opettaminen vaatii muutenkin tilannetajua. Opettajan on osattava lukea oppilasta. Milloin on sopiva hetki kannustaa oppilasta heittäytymään, milloin ei. Ketään ei saa pakottaa tulkintaharjoituksiin.

Kyselyni opettajat mainitsivat monia hyödyllisiä näkökulmia, joita on hyvä ottaa tulkinnan opetuksessa huomioon. Osa koki, että tulkinnan opetuksesta ei koidu minkäänlaisia haittatekijöitä. Useampi opettaja mainitsi haitaksi sen, jos terveellinen äänenkäyttö tulkintaa hakiessa unohtuu ja ääni tätä kautta rasittuu:

Tulkinta voi viedä huomion tekniikalta. Tulkinta myös saattaa luoda maneereja tai muuttua päälleliimatuksi, jos sitä miettii ainoastaan. Tulkinta saattaa tuoda rauhattomuutta ja kiristyksiä tekniikkaan.

Mielestäni oppilaan äänenkäyttö ja tekniikka eivät kärsi, jos tulkintaa opiskellaan ammattitaitoisen laulunopettajan ohjeistuksella. Tulkinta ei luo maneereja tai muutu päälle liimatuksi, jos sitä haetaan omakohtaisien tunnetilojen kautta.

Eräs vastaajista muistutti myös siitä, että opettaja ei voi siirtää oppilaaseen omaa tulkintaansa, vaan tulkinnan tulee lähteä oppilaasta itsestään:

Opettajan tulee varoa, ettei vain siirrä omaa tulkintaansa eteenpäin. Tulkitseminen on hyvin henkilökohtaista ja primitiivistä, joten opettajan tulee olla sensitiivinen eikä tyrmätä oppilaan näkemyksiä ja heittäytymistä, vaikka se ei olisi linjassa omien ajatusten kanssa.

Huomaan itsekkin, että on toisinaan haastavaa olla täysin neutraali ja antaa oppilaalle vapaat kädet tulkintaa hakiessa. Jo pelkillä yksinkertaisilla kysymyksillä voi huomaamatta johdatella oppilasta tiettyyn suuntaan.

Moni vastaaja totesi tulkinnan vaativaksi ja haastavaksi osa-alueeksi laulunopeuksessa. Tulkinnan opettaminen vaatii opettajalta kykyä olla myötätuntoinen ja vastaanottavainen. On osattava kohdata toisen ihmisen tunteet, koska tulkittava kappale saattaa herättää oppilaassa voimakkaitakin tunteita ja tunnepurkauksia. Aina ei ole tulkinnan aika. On otettava huomioon oppilaan vireystila ja elämäntilanne, jos se on mahdollista. Tulkintaharjoittelu voi olla oppilaalle liian raskasta, jos oppilas on liian tunteellinen:

Tällöin tulkinta ei enää heijastu yleisöön, vaan laulaja ”kääntyy sisään-päin” ja tällainen harjoittelu on liian raskasta henkisesti.

Vastaajilla oli eriäviä näkemyksiä toimintatavoista, kun kappale on liian henkilökohtainen tai herättää oppilaassa vahvoja tunteita. Osa oli sitä mieltä, että pieni itkukohtaus ja siitä hetken aikaa rauhoittumisen jälkeen keskusteleminen on lyhytkestoinen haitta. Osa vastauksista myötäili enemmän tämän kaltaista linjausta:

Joskus jotkut oppilaat uppoavat liian syvälle tulkintoihin ja alkavat purkaa omia traumojaan tai ongelmiaan biisien kautta. Mielestäni opettajan ei tarvitse olla psykologi ja ottaa vastaan (tai ainakaan käsitellä oppilaiden kanssa) oppilaiden henkilökohtaisia asioita

Mielestäni kumpikaan linjaus ei ole oikea tai väärä. Jokainen laulunopettaja saa itse päättää, miten toimii näissä tilanteissa. Itselläni on ollut kokemuksia siitä, että kappale, joka minun on täytynyt esittää konsertissa, on saanut minut jatkuvasti itkemään. Tällaisen kappaleen käsitteleminen vie aikaa. Herää kuitenkin ajatus, että eikö turvallisin ympäristö tällaisen kappaleen käsittelemiseen pitäisi olla juuri laulutunnit.

Verkkokyselyn viimeiseen kohtaan vastaajat saivat vapaasti kirjoittaa muita tulkinnan opetukseen liittyviä huomioita. Pääsääntöisesti vastauksista huokui se, että opettajat pitivät aihetta tärkeänä ja mielenkiintoisena:

Pidän yleensä ottaen tulkinnanopetusta hyvin tärkeänä, sillä laulun tarkoitus on välittää viestiä, ajatuksia, tunnelmia. Näin ainakin itse koen.

Sen vuoksi olisi tärkeää, että jokainen oppilas löytäisi oman tapansa tulkita ja rohkaistuisi etsimään myös äänestään uusia puolia tulkinnan kautta.

Moni laulunopettaja koki, että tulkintaa käsitellään edelleen laulunopetuksessa valitettavan vähän. Vastaajat myös kertoivat, että osalle oppilaista on vaikeampaa opettaa tulkintaa kuin toisille:

Riippuu muun muassa siitä, kokeeko hän itse asian tärkeäksi, vai haluaako keskittyä "vain" laulamiseen. Ihmiset kypsyvät sen tarpeen suhteen eri aikaan. Jotkut eivät koe sitä tarpeelliseksi koskaan.

6 Pohdinta

Valitsin opinnäytetyön aiheeksi tulkinnan opetuksen laulunopetuksessa, koska aihe kiinnostaa itseäni valtavasti. Työtä tehdessäni oma tietämykseni aiheesta ja tutkimisesta on syventynyt. Tämä on ensimmäinen laajempi tutkimustyöni. Toivon, että olen kehittynyt samalla itse sekä tulkitsijana, laulunopettajana ja tulkinnan opettajana.

Koen läsnäolon, tekstiin syventymisen ja tulkinnan tärkeiksi asioiksi laulutunneillani. Teknologian ympäröivässä maailmassa ihmisten läsnäolon puute on hälyttävää. Haluan omalla opetuksellani herättää vastarintaa ja tuoda tunneilleni elementtejä, jotka edistävät läsnäoloa. Uskon, että tulkintaan keskittyminen edesauttaa läsnäoloa. Olen aina ollut ihmisten suhteen hyvin tarkkaavainen ja muutenkin kiinnostunut ihmisistä. Tulkintaan perehtyminen vaatii omien merkityksien hakemista ja itsetutkiskelua. Seuraan aina mielenkiinnolla oppilaissani tällaisia prosesseja.

Verkkokyselyni avulla halusin kartoittaa, kuinka merkittävässä roolissa laulutulkinta ja sen opettaminen ovat nykypäivän laulunopetuksessa. Oli kiinnostavaa nähdä, miten laulunopettajat vastasivat kysymyksiin aiheesta, jota pidän itse niin olennaisena osana opetusta. En ollut aiemmin tehnyt verkkokyselyä, joten opin tutkimusta tehdessäni myös uutta teknologista osaamista.

Mietin verkkokyselyn kysymyksiä pitkään. Halusin, että kysymyksiä ei ole liikaa, mutta samalla kuitenkin riittävästi, jotta sain tutkittavasta aiheesta kaiken oleellisen irti. Yritin lisäksi muotoilla kysymykseni mahdollisimman selkeästi. Yhden kyselyni kysymyksen muotoilu jäi mietityttämään minua jälkikäteen. Pyysin laulunopettajia kuvailemaan, kuinka he lähestyvät tulkinnan opettamista. Kysymykseni muotoilu saattoi olla hieman harhaanjohtava, koska opettajien vastauksissa oli jonkun verran toistoa ”Mitä tulkinnan opettaminen sisältää?” –kysymyksen kanssa. Jälkikäteen mietittynä kysymyksen olisi voinut muotoilla esimerkiksi ”Mistä lähdet liikkeelle tulkinnan opettamisessa?”.

Jäin miettimään, onko mahdollista, että sellaiset opettajat, jotka eivät pidä tulkinnan opettamista tärkeänä, eivät myöskään vastanneet kyselyyni. Lisäksi en voi tietää, vastasivatko kyselyni opettajat kysymyksiini rehellisesti. Vastauksiin voi vaikuttaa esimerkiksi vastaajan muisti, mielentila sekä vuorokaudenaika. Eri ihmiset saattavat myös ymmärtää kysymykset monella eri tavalla.

Kyselyn vastauksien perusteella laulunopettajat pitivät tulkinnan opettamista yhtenä tärkeimmistä laulunopetuksen osa-alueista. Samaan aikaan vastaajat kuitenkin kertoivat kokevansa sitä opetettavan liian vähän. Vastauksista kävi ilmi, että ei ole vain yhtä ainoaa tapaa opettaa tulkintaa. Oli mielenkiintoista lukea vastauksia, koska selkeästi erilaisia tapoja opettaa tulkintaa oli yhtä lailla kuin on erilaisia laulunopettajia. Opettajilla oli myös eri linjauksia siihen, minkä ikäisille ja tasoisille oppilaille tulkintaa kannattaa opettaa. Opettajat olivat kuitenkin yhtä mieltä siitä, että tulkinnan opetuksen tulisi myötäillä opetettavaa oppilasta, aivan kuten muissakin laulunopetuksen osa-alueissa. Kaiken kaikkiaan tulkinnan opettamista pidetään vaativana ja haastavana lajina, joka vaatii opettajalta kärsivällisyyttä, tilannetajua sekä myötätuntoa. Kyselyn myötä minulle on herännyt into päästä keskustelemaan aiheesta lisää kollegoiden kanssa. Lisäksi haluaisin tutkia aihetta vielä laajemmin.

Opinnäytetyötäni voin jatkossa laajentaa esimerkiksi tulkintaharjoitusoppaaseen. Lisäksi olisi mielenkiintoista tehdä vastaava verkkokysely joko kansanmusiikin tai klassisen musiikin laulunopettajille ja sen jälkeen vertailla tästä tutkimuksesta

saamiani vastauksia niihin vastauksiin. Tutkimusta voisi jatkaa myös vertailemalla keskenään naislaulunopettajien ja mieslaulunopettajien eroja opetettaessa tulkintaa. Verkkokyselyyni vastasi ainoastaan yksi mies, joten tässä tutkimuksessa en päässyt vertailemaan sukupuolien eroja opetuksessa.

Jatkotutkimusideana olisi mielenkiintoista vertailla laulajan tulkintaa laulettaessa omia kappaleita suhteessa siihen, että laulaa jonkun muun tekemiä kappaleita. Mietin myös, että oppilaiden omat sävellykset ja sanoitukset voisi tulevaisuudessa olla hyvä apukeino tulkinnan hakemisessa. Lisäksi minua kiinnostaisi tietää, kuinka laulajat hyödyntävät tulkintaa studiossa. Tällä hetkellä on olemassa vain vähän tietoa siitä, miten tulkinta vaikuttaa ääneen. Se on myös aihe, josta haluaisin tietää lisää.

Lähteet

- Colliver, A. 2007. Part 3. Interviews, Australia. 15 Amanda Colliver. Teoksessa Melton, J. (toim.) *Singing in Musical Theatre: The Training of Singers and Actors*. New York: Allworth Press. 167–179
- Eerola, T. & Saarikallio, S. 2010. Musiikki ja tunteet. Teoksessa Louhivuori, J. & Saarikallio, S. (toim.) *Musiikkipsykologia*. Jyväskylä: Atena. 259-278
- Grönros, E-R. 2012. Tulkita. Teoksessa *Kielitoimiston sanakirja*. Kolmas osa. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus.
- Hamady, J. 2009. *The Art of Singing. Discovering and Developing Your True Voice*. Milwaukee: Hal Leonard.
- Hapuoja, M. 2015. *Koko kroppa laulaa. Opi uusi huippuartistien tekniikka*. Jyväskylä: Gummerus.
- Harvey-Piper, P. 2007. Part 2. Interviews, United Kingdom. 8 Penni Harvey-Piper. Teoksessa Melton, J. (toim.) *Singing in Musical Theatre: The Training of Singers and Actors*. New York: Allworth Press. 81–91
- Hosiaisuusluoma, Y. 2003. *Kirjallisuuden sanakirja*. Helsinki: WSOY.
- Koistinen, M. 2003. *Tunne kehosi – vapauta äänesi. Äänitimpurin käsikirja*. Helsinki: Sulasol.
- LoVetri, J. 2007. Part 1. Interviews, United States. 4 Jeannette LoVetri. Teoksessa Melton, J. (toim.) *Singing in Musical Theatre: The Training of Singers and Actors*. New York: Allworth Press. 37–53
- Niikko, A. 2015. Tutkiva opettaja ongelmanratkaisijana. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus. 241–256
- Perkkilä, P. & Valli, R. 2015. Nettikyselyt ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus. 109–120
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. *Kvalitatiivinen I. laadullinen tutkimus. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html. 1.11.2016.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. *Sisällönanalyysi. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html. 1.11.2016.
- Sadolin, C. 2008. *Complete Vocal Technique*. Copenhagen: Shout Publications.
- Tarvainen, A. 2012. *Laulajan ääni ja ilmaisu – Kehollinen lähestymistapa laulajan kuuntelemiseen, esimerkkinä Björk*. Väitöskirja. Tampere: Tampere University Press. Suomen etnomusikologisen seuran julkaisuja 20.
- YLE. 2008. *Kuoroon! –sivusto. Laulunopiskelu. Miten laulusta syntyy tulkinta?* http://yle.fi/vintti/ohjelmat.yle.fi/kuoroon/tuulin_laulutunti/laulunopiskelu.html. 4.6.2016.

Verkkokysely tulkinnan opettamisesta pop/jazz –laulua opettaville

Olen Karelia-ammattikorkeakoulusta valmistuva pop/jazz –laulunopettaja. Teen opinnäytetyötäni aiheena ”Tulkinnan opettaminen laulunopetuksessa”. Tämä verkkokysely on osana opinnäytetyötäni. Kyselyn tarkoituksena on kartoittaa, mikä on tulkinnan opettamisen tämänhetkinen rooli laulunopetuksessa. Analysoin kyselystä saamiani tuloksia opinnäytetyössäni. Vastaajaksi haetaan tällä hetkellä pop/jazz –laulua opettavia laulunopettajia. Hyväksyn vastaajiksi myös pop/jazz –laulua opettavat laulunopettajaopiskelijat.

Kysely on luottamuksellinen. Kerättyä aineistoa käytetään opinnäytetyössä niin, ettei yksittäistä vastaajaa ole mahdollista tunnistaa. Kysely sisältää sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Kysely on voimassa viikon ajan: 17.10.-24.10. Kyselyn kesto: n. 10-15min.

1. Lähtötiedot

Etunimi:

Sukunimi:

Postitoimipaikka:

Ikä:

Sukupuoli:

2. Miten määrittelet laulutulkinnan?

Kuvaile muutamalla lauseella.

3. Kuinka tärkeäksi koet tulkinnan opettamisen laulutunnilla?

Valitse yksi vaihtoehto:

- Erittäin tärkeäksi
- Tärkeäksi
- En osaa sanoa
- En kovin tärkeäksi
- En lainkaan tärkeäksi

4. Mitä kaikkea tulkinnan opettaminen sisältää?

Kuvaile muutamalla lauseella.

5. Miten lähestyt tulkinnan opettamista?

Kuvaile muutamalla lauseella.

6. Mitä hyötyjä tulkinnan opetuksessa on?

Kuvaile muutamalla lauseella.

7. Mitä haittoja tulkinnan opetuksessa on?

Kuvaile muutamalla lauseella.

8. Muita huomioita tulkinnan opettamisesta:

Kuvaile muutamalla lauseella.